

לחלן נאומו של ח"כ אבנרי על הצעת-חוק פרטית (של ח"כ שלמה כהן-צידון), הבאה להחמיר את העבירות והעונשים הנוגעים לשימוש בסמים משכרים, בעיקר לגבי קטינים.

אורי אבנרי: כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. יש לי מספר רבים לגבי הצעת-חוק זו, והייתי מציע לנסות להיזהר, בסוגיה זו, מפני חקיקה נחפזת. יש עניינים שבהם הרגש דוחף בכיוון אחד, שאינו תמיד עולה בקנה אחד עם ההיגיון, בייחוד עם היגיון מיקצועי, משטירתי, משפטי. סוגיית הסמים המשכרים היא מסוג הדברים האלה.

קודם כל, יש פה דבר אחד שאני מתנגד לו לחלוטין, וזהו עונש-חובה.

העיקרון של עונש-חובה, כלומר, שבית-המשפט חייב להטיל עונש מאסר, הוא דבר שבי אופן עקרונותיו אין להסכים לו.

יש בית-משפט ויש שופט. במערכת השיפוט שלנו, תפקידו של השופט הוא למדוד את העונש לפי השיקולים שלו, לפי התרשמותו, לפי טיב המיקרה. ואם אנחנו, לאט לאט, בסוגיות שונות, בוז אחר זו, מתחילים לחייב את השופט להטיל עונשים, גם במיקרים שזה בניגוד לרצונו ולמצפנו — הרי זה דבר לא טוב.

אם השופט, בהתאם להבנתו ומצפוניו, רוצה להטיל עונש כזה — אין צורך בסעיף-חובה. בסעיף-חובה יש צורך רק אם השופט אינו רוצה להטיל עונש מאסר. במיקרה כזה היתר מציע לנסות להימנע מלהטיל חובה על השופט.

האם מזיק החשיש לבריאות?

לגבי הבעיה עצמה — זוהי בעיה סבוכה מאין כמוה. מספילים בה סוציולוגים, פסיכולוגים וקרימינולוגים בכל רחבי העולם המערבי, ואני משער שגם בעולם המזרחי.

החשיש במיוחד, וסמים משכרים אחרים כבי לל, מתפשטים והולכים היום ברחבי מדינות רבות, גם במדינת-ישראל. הם עוברים לחוגים שפעם היו רחוקים מכך.

אנחנו זוכרים שפעם היה החשיש, בעיקר נחלתו של העולם הערבי. בשנים האחרונות אנחנו רואים שתחת השפעה אמריקאית, בעיקר, חודר החשיש לחוגים לגמרי אחרים. לצמרת החברתית, לחוגי האמנות. החשיש אף מלחה כיום בהשקפת-עולם מסוימת. אין זה רק דבר שיש בו ירידה לפשע.

הבעיה היא, אם כן, מסובכת. שום מדינה בעולם עדיין לא מצעה לה תשובה. מתחבטים בה היום מיטב המוחות בחברות המערביות.

ויקטור שפיטוב (מפ"ם): אם זו השקפת-עולם, אולי נקרא לזה חשיש.

אורי אבנרי: אולי יודע שה"היפיס" בי ארצות-הברית הפכו את זה כמעט לאידיאלוגיה.

אנשי הרפואה באמריקה אומרים שהחשיש אינו מזיק לבריאות, שהוא מזיק לבריאות

מסכת חשיש של סטודנטים בירושלים

החשיש כפני חשיש

פחות מאשר האלכוהול, שהוא אינו יוצר הרג גלגלני.

עניין החברה ואושר הפרט

פקיד אחראי מאד של ממשלת ארצות-הברית, ראש הארץ מיניסטרציה לענייני סמים — שהוא מוסר חמור וחשוב מאד בארצות-הברית — יצא, למעשה, למען התרת החשיש כחוק. אני מזכיר זאת לא מפני שאני רוצה, חלילה, להצטרף לדיעה זו, אלא כדי להעמיד לפני הכנסת את הדברים, להוכיח שזה

ויכוח סבוך, שקשה לסיים אותו במעשה-חקיקה מהיר ואולי אף נמרץ. אם נתקבל בעולם המדע ההשקפה שחשיש אינו מזיק מבחינה בריאותית, תתעורר הבעיה של האינטרס של החברה כנגד הזכות של הפרט.

אין ספק שאינטרס החברה הוא למנוע את השימוש בסמים משכרים, וגם בחשיש, כי הסמים מחלישים את המאמץ של הפרט, מחלישים את השאיפה, את האמביציה, את ההשתדלות של הפרט.

ובחברה צעירה כמו שלנו, חלוצית כמו שלנו, החיה כמתח ביטחוני, וראי יש אינטרס חברתי למנוע שימוש בסמים משכרים. אבל זה נכון גם בכל חברה אחרת.

מאיך ניצבת השאלה — שבחודאי התחבטו בה בעולם כולו וגם אצלנו — האם זכאית החברה, בשם האינטרס ה"חברתי", להגביל את זכותו של הפרט בדבר שאינו מזיק לבריאותו, ואולי אפילו להיפך, דבר המעניק לו מידה מסוימת של אושר?

יש פילוסופים, כמו האקסליי, הדוגלים כי שימוש בסמים בפיתרון לבעיות חברתיות רבות.

משום כך חמור החיכוך הזה, לא פחות חמור מהחיכוך שהתנהל בשעתו סביב הפרוהיבישן, איסור האלכוהול בי ארצות-הברית. אחרי נסיון נוכחה החברה האמריקאית שאין לאסור את שתית האלכוהול, מפני שהאיסור הזה לא הביא להעלמו של האלכוהול, אלא להיפך — לגיוולו של עולם תחתון רחב, לתופעה שחוגים רחבים בציבור התעלמו בגלוי מן החוק.

תופעה זו עלולה להיווצר, ובמידה מסוימת כבר נוצרה, לגבי הסמים המשכרים.

יש להגן על קטינים

הבעיה היא אחרת כאשר מדובר בקטינים. יש הבדל בין אדם מבוגר, הסבור שימצא את אושרו, בניגוד לאינטרס ה"חברתי", בהתמכרות לסמים, ובין קטין, הנמצא בגיל בו אסור להעניק לו את הזכות להסכים להתמכרות לסמים.

משום כך אני אומר כי מאמץ למניעת התמכרות של קטינים לסמים הוא בוודאי רצוי.

השאלה היא אם הצעת-החוק המסוימת שלפנינו היא אמנם יעילה וטובה למטרה זו. שמענו בעודה ספיקות מצד משרד-המשפטים וגם מצד משרד-הבריאות, לגבי יעילותה של הצעת-החוק זו. היתה דיעה שהחוק הזה אינו מוסיף שום דבר, ואולי אפילו גורע.

עצם העובדה ששני השרים הנוגעים בדבר, שרה-משפטים ושרה-בריאות, אינם נוכחים כאן עכשיו, ואולי יש גם בה משום הבעת דיעה כלשהי על חשיבותו של מעשה-החקיקה המסוימת הזה.

מכל הסיבות האלה לא אצביע בעד הצעת-חוק זו. לא אצביע גם נגדו, מפני שהרעיון הי טובע בו הוא חיובי.

הייתי מייצג לחצה, שתטפל בהצעת-חוק זו, להקפיד מאד, אפילו יותר מהמקובל, לגבי החקיקה בשטח הזה, ולהסתמך במידה רבה על דעת המומחים, הן המשפטים והן אנשי הבריאות.

לגבי הצעת-החוק עצמה אמרנו כי:

אורי אבנרי: לא יעלה על דעתו של אדם סביר להתנגד לתוכנה של התקנה הזאת. גיוס הצידו והרכב בלחמת-שתי-הימים היה אחת התופעות שאיפשרו את הדבר שנראה כנס, וכל הפרשנים הצבאיים בעולם עמדו על הדבר הזה כחסר-תקדים בעולם כולו.

צידו זה נוצל היטב — ולפעמים אפילו יותר מדי. אני מתכוון לניצול צידו להריסה נמהרת של שכונות המוגרבים בירושלים העתיקה, אשר הפכה את הכותל המערבי לקיר ונסלה מהכותל את אותו ייחוד, שאותו אנחנו זוכרים כחוויה מימי נעורינו.

אך היו לנו הסתייגויות רבות לגבי צורת התשלום לבעלי הרכב המגויסים, ואספקת החל"פם לצידו שהתקלקל בעת השרות. דברים דומים נאמרו קודם לכן עליי הנואם היחיד שהשתתף בחיכוך זה מלבדי — ח"כ חרות חיים לנדאו. לכן:

אורי אבנרי: לגבי בעיית התשלום והחלפ"ם, איני רוצה להעסיק בכך את הכנסת, מכיוון שאני מצטרף בהחלט לדברי הנואם הקודם. לפעמים גם חבר-הכנסת לנדאו אומר דברים נכונים, ובמיקרים אלה איני רואה כל צורך לחזור על דבריו.

חיים לנדאו (חרות): אני אומר דברים נכונים על פורנוגרפיה וסטרפיטיז. הצטרף גם אז לדעתי.

אורי אבנרי: אולי זה יותר מעניין אותך.

האימפריה הפרטית של משה דיין

ציתי והעלזות בכנסת, בדרך כלשהי, את הסיכסוך העגום שפרץ בין לוי אשכול לבין משה דיין, בעיקבות הצהרת דיין על כוונתו להביא להפלת אשכול ופינוח ספיר. מה יכולנו לעשות? בגלל סעיף סתימת-הפה, לא יכולנו להעלות את הדבר בצורת הצעה לסדר-היום. הצעתי לכמה סיעות להגיש ביחד הצעת איראמון בממשלה, אך לא קיבלתי את הסכמתן. הייתי מוכרח, על כן, להגניב את הדברים בעת דיון על נושא אחר.

ההזדמנות באה כאשר הגיש שרה-משפטים הצעת-חוק — שוב מטעם דיין — על סדרי השיפוט באזורים המוחזקים. שיבחנו את עבודת המושלים הצבאיים, אך תבענו כי הצחים והמינשרים שלהם, שהם בבחינת חוק בשטח-הכיבוש, יהיו טעונים אישור הכנסת. מושלים אלה כפופים, כמובן, לשרה-ביטחון:

אורי אבנרי: חיינו שיהיה פיקוח פרלמנטרי על המינשרים והצוים האלה. כבר הגשנו בעניין זה הצעת-חוק פרטית, שבה הצענו כי כל מינשר וצו כזה תוקפם יפקע בתום מועד מסוים, אלא אם כן הוארך תוקפם על-ידי הכנסת.

לדעתנו, יש לדבר זה חשיבות חיונית. כיום, למעשה, יש מין אימפריה משפטית גדולה, נפרדת, הכפופה כולה לשרה-ביטחון — אפילו זו לממשלה בכללותה, כי אם לשרה-ביטחון בלבד. אני כבר הערתי על כך מה שהערתי, לפני שבועיים, בדיון על תקנות-החירום הקודם מות. אולם בינתיים אירעו בממשלה דברים, המדגישים עוד יותר את האנומליות של מצב זה. כפי שאנו קוראים בהודעות ממשלתיות רשמיות, יחסי-האמון בין ראש-הממשלה ושר-ביטחון תלויים על בלימה, אם לומר זאת בצורה עדינה ביותר.

שרה-ביטחון מכרז ראש-הממשלה ושרים אחרים בממשלה אינם מתציינים לתפקידם. (חמשד בעמוד 27)

האם מוכן דיין לעשות סוף-סוף משהו כדי לשים קץ לשערוריית הטרמפים של חיילי צה"ל? התשובה הסתמית: "צחיל" מפעיל כל-ירכב רבים להסעת חיילים, והחעד למען החייל אירגן מתנדבים." (מי ראה אותם?)

רק על שאילתה אחת שלנו היה דיין מוכן לענות בבירור:

השאילתה: בהופיעו במיסגרת עיתון-העיתונאים בחיפה, הצהיר שרה-העבודה, מר יגאל אלון, כי כל סוגי-משק שיכולה מצריים לייצר או לרכוש אצל מעצמה זרה, יכולה גם ישראל לייצר או לרכוש.

שאלותי הן: (1) האם כל סוגי-משק שבדי מצריים מצוי גם ברשות ישראל? (2) האם בכוחה של ישראל לייצר כיום מטוסי-סילון וסילי קרקע-קרקע?

משה דיין: התשובה לשתי השאלות — שלילית.

"צער" או "מורת רוח"

וויכוחים העוקריים עם דיין התנהלו, לצערי, בהערדו. הוא פשוט לא הופיע בכנסת בשעה שדונו הצעות-החוקים הביטחוניות של משרדו. את מלאכתו עשה השר יעקוב-שמרון שפירא, שבחודאי אינו חשוד כחסידו של דיין, וגם אינו מומחה לענייני ביטחון. החוק הראשון נגע לסדרי הגיוס של כל-ירכב וצידו אחר לצה"ל. פתחתי את דברי כלהלן:

אורי אבנרי: קודם כל ברצוני להביע צער על העדרו של שרה-ביטחון. אני אומר, להביע צער ולא, להביע מורת-רוח, מפני שאני מבין ששרה-ביטחון רגיש להבעת "מורת רוח", עד כדי אפשרות של התפטרות מהממשלה.

אריה בן-אליעזר (חרות): תלוי ממי.

אורי אבנרי: לכן אני מסתפק בהבעת "צער", ואם אתה מרשה לי — אביע גם "צער", וגם "מורת-רוח", ואין חשש שהוא יתפטר. גם בממשלה לא היה חשש כזה.

אולם אני חושב, שהנוהג הזה, ששרה-משפטים מביא, בעניינים צבאיים מיקצועיים, תקנות-חירום לכנסת, הוא נוהג בלתי-רצוי. רצוי מאד לראות את שרה-משפטים בינינו, וכאשר מדובר בעניינים משפטיים שחורים, כמו תקנות-החירום שהובאו אתמול, זה גם מובן וגם רצוי, אבל כאשר תקנות-החירום נוגעות לעניינים המעוררים בעיות מיקצועיות, צבאיות וביטחוניות, אני סבור שאין זה בסדר ששרה-ביטחון איננו מופיע בכנסת.

הערתי הערה זו לפני שבועיים, ואז שמחנו לשמוע מפי שרה-משפטים, שהוא מניח כי שרה-ביטחון עסוק בדברים יותר חשובים מאשר הגשת חוק לכנסת. אך למחרת היום קראנו בעיתונים מה היה הדבר החשוב שהעסיק את שרה-ביטחון. היה זה ביקור בהאגדות של הנח"ל. זה בוודאי דבר חשוב מאד — כן ירבו ביקורים כאלה — אך מסופקני אם זה יותר חשוב מאשר הגשת חוק של שרה-ביטחון לכנסת.

היום היה שרה-ביטחון בכנסת. הוא עסק, בין השאר, בענייני סיעתו, שגם הם בוודאי חשובים מאד, אך אינם יכולים לפסור אותו מתפקידו בכנסת.

היו"ר רות הקטין: אני מציעה לך להתייחס לחוק.

אורי אבנרי: זה מתייחס בהחלט לעניין שלפנינו.

אריה בן-אליעזר: גם הבעת מורת-רוח?